

художественную культуру Е.Л.Фейнберг. "Достигая этой цели, искусство раскрывает силу и плодотворность синтетического интуитивного суждения противостоят авторитету логического и вообще дискурсивного метода познания (в отношении тех истин, которые не могут быть обоснованы логически), уравнивает его. Все остальные многочисленные функции искусства не определяют его понятия... Объектом искусства являются истины, справедливость которых не может быть доказана логически". Одной из таких истин является суждение о красоте, самоценное само по себе, не нуждающееся в дополнительных обоснованиях и ссылках на авторитетные источники и мнения.

Музыкальное искусство непосредственно включено в структуру коммуникативной жизнедеятельности человека благодаря особому языку общения, позволяющему устанавливать прямые межсубъектные связи через механизмы переживания, сотворчества, синхронизации чувств и эмоций. Эти процессы определяют конструктивную сущность эстетического воспитания личности. Концентрируя опыт эстетического отношения к действительности, музыка передает его людям, формирует универсальную практику межличностных отношений.

Музыкальное искусство представляет не только особое явление жизни, но и одновременно способ ее познания, необходимого для обогащения интуитивно-образного опыта личности. Обладание таким опытом особенно нужно человеку XXI столетия, постоянно сталкивающемуся с ситуациями принятия неординарных решений, живущему в условиях психологических стрессов, дефицита времени для обдумывания своих действий и поступков в самых неожиданных ситуациях общественной и социальной практики.

Без уяснения личностных аспектов функционирования музыкального искусства остаются бездоказательными попытки раскрыть его значение для общественной практики и педагогики, оказания социальной помощи человеку.

*Рень Л.В.
м. Чернігів*

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ, ЩО ПРАЦЮЮТЬ З ДІТЬМИ ВУЛИЦІ

Синдром професійного вигорання – найнебезпечніша проблема тих, хто працює у сфері "людина-людина", всіх, чия діяльність неможлива без спілкування. Він розглядається як стресова реакція, яка виникає внаслідок довготривалих професійних стресів середньої інтенсивності. Особливо вплив стресів проявляється у соціально-педагогічній діяльності, через перенасиченість її різними стрес-агентами.

Аналіз літератури свідчить, що проблема синдрому емоційного вигорання знайшла своє відображення у роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених змісту та структурі цього синдрому (Г.Діон, Л.М.Карамушка,

С.Д.Максименко, К.Маслач, В.С.Орел, М.Л.Смульсон), особливостям його прояву у соціальних працівників (Л.Є. Ваг, К. Ван Вак, Г.Я.Майборода, Б. Содерфельдт, М. Содерфельдт). Мета поданих матеріалів – показати фактори синдрому професійного вигорання у соціальних педагогів, що працюють з дітьми вулиці, його наслідків та можливих заходів для запобігання цій професійній деформації.

Діти вулиці – це специфічний контингент неповнолітніх, що включає бездоглядних та безпритульних дітей, а також дітей, причиною перебування на вулиці яких є патохарактерологічні особливості. Специфіка контингенту вуличних дітей, їхніх проблем часто провокує синдром професійного вигорання. На основі аналізу діяльності Відділу соціально-профілактичної роботи з дітьми при позашкільному навчальному закладі Центр роботи з дітьми та молоддю за місцем їх проживання (м.Чернігів) ми виділили фактори, що впливають на появу синдрому професійного вигорання у соціальних педагогів.

Специфічні фактори: відсутність чіткого визначення категорії діти вулиці, бездоглядні та безпритульні діти, внаслідок чого складно визначити контингент неповнолітніх, що можуть перебувати у відділі; неможливість спланувати роботу аутич-служби, адже важко передбачити кількість дітей у певний день у певному місці; складність налагодження співпраці з батьками, вмотивування їх до роботи, до того ж, немає чітко визначених функцій соціальних педагогів у взаємодії з батьками; недостатність практичних навичок у роботі з дітьми вулиці та їх батьками; відсутність методичного забезпечення у роботі (особливо груповій) з бездоглядними дітьми.

Організаційні фактори: необхідність ведення значної кількості звітної документації, що часто має дублюючий характер; повторюваність певних функціональних обов'язків у різних спеціалістів; організаційна невизначеність щодо взаємодії з ЦСССДМ, загальноосвітніми школами, притулком для дітей, громадськими організаціями та громадою; відсутність морального заохочення в організації.

Загальнопрофесійні фактори, що властиві соціально-педагогічній діяльності взагалі: бажання побачити, відчувти результат своєї діяльності якомога швидше; невміння визначити межі у професійній емпатії; неможливість розмежування Я-особистісного від Я-професійного.

Синдром професійного вигорання соціального педагога приводить до погіршення якості роботи, проблем у реалізації творчого потенціалу в роботі з дітьми, негативної інтерпретація поведінки клієнтів, погіршення стану психічного та соматичного здоров'я спеціаліста, зростання незадоволеності роботою, зниження впевненості в собі, адитивної поведінки. Синдром професійного вигорання, що виникає у одного спеціаліста, впливає на взаємовідносини в організації, ефективність її роботи в цілому.

Саме тому необхідні заходи профілактичного характеру, які зменшуватимуть ризик виникнення професійного вигорання. Важливим напрямом профілактики професійного вигорання соціальних педагогів є просвітницька робота, яка полягає у інформуванні про проблему, її причини, симптоми і наслідки. До того ж, вважаємо необхідним таку роботу проводити у ВНЗ. Знання про проблему

професійного вигорання та про специфіку роботи з клієнтами озброюють спеціалістів проти синдрому професійного вигорання. Однак, крім знань, фахівцеві необхідний досвід, який можна набути під час практик. У соціально-педагогічній діяльності однією з найважливіших практик являється волонтерська. Студенти, які пройшли волонтерську школу з власної ініціативи, є досить ефективними у професійній діяльності. У роботі з дітьми вулиці особливо результативною зарекомендувала себе робота за принципом "рівний рівному", здійснювати яку можуть волонтери, що є приблизно однолітками клієнтів відділу.

Просвітницькі заходи повинні надати спеціалістам знання, сформувати уміння та навички щодо індивідуальних прийомів та методів протистояння професійному вигоранню. До них ми відносимо: *позитивне мислення, підвищення самооцінки, здійснення професійної рефлексії, вміння ставити бар'єри у професійній емпатії, робота з тілом, заняття цікавою справою, яка приносить позитивні емоції.*

Крім заходів індивідуального характеру, важливі також організаційні заходи, серед яких: *робота мультидисциплінарної команди у процесі ведення випадку, накопичення внутрішньорганізаційних ресурсів, залучення зовнішніх ресурсів, "погладжування", підвищення рівня професійної майстерності працівників та розвиток команд.*

Отже, як показало наше вивчення проблема професійного вигорання соціальних педагогів, що працюють з дітьми вулиці, викликана різними факторами: специфічними, організаційними та загальнопрофесійними. Для запобігання та протистояння синдрому до проблеми необхідно підходити комплексно, при цьому особливу увагу слід звернути на інформування студентів, спеціалістів, керівників організацій про професійне вигорання, його симптоми та наслідки. Застосування заходів індивідуального та організаційного характеру сприятиме зменшенню ризику виникнення синдрому професійного вигорання.

Роман Н.М.
м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Поступове оновлення національної системи освіти в Україні позитивно вплинуло на всі ланки галузі навчання й виховання молоді. Застосування світового досвіду підготовки соціальних педагогів та впровадження у навчально-виховний процес передових педагогічних технологій не надасть високих результатів без використання народних традицій, особливостей національної культури, моральних цінностей, соціальної поведінки.

У сучасній педагогічній науці народні традиції сприймаються як інтеграція традиційного і сучасного культурного досвіду, який історично склався та продовж тривалого часу існував на певній території. Такі традиції мали

специфічні ознаки та синтезували елементи народного виховання, самобутньої культури, побутових звичок, мови та музичного мистецтва.

Сьогодні дослідниками й науковцями доведено, що народні традиції – це позитивний виховний досвід, який безперервно удосконалювався протягом тривалого проміжку часу. У ньому знайшли об'єктивне відображення характерні соціальні, побутові, ментальні, культурні особливості народу.

Розкриваючи зміст народних традицій, які використовуються у ході підготовки соціальних педагогів, варто звернути увагу на те, що традиція в цілому включає в себе передачу соціальної і культурної спадщини, елементів громадянського виховання, які формувалися протягом тривалого часу і набули усталеного характеру. Такі традиції спрямовані на виховання у молодого покоління відповідальності, патріотизму, толерантності, поваги до старших. До народних традицій відносяться звичаї, обряди, народні свята.

Однією з цікавих традицій соціальної адаптації української молоді було об'єднання у "дівочі та парубочі громади". Ці громади створювалися за територіальним принципом, виконували ряд важливих завдань виховання і формували духовні, моральні, естетичні й комунікативні якості особистості. Одним із обов'язків дівочої громади була допомога старим, немічним та самотнім односельцям у повсякденних господарчих справах. Також перед народними та християнськими святами дівчата прибирали й прикрашали церкву, доглядали за покинутими могилами на цвинтарі.

Трудове виховання молоді було пріоритетним у традиційній народній педагогіці, тому для того, щоб потрапити до громади дівчина-підліток вже повинна була володіти основними навичками рукоділля. Вона обов'язково вміла шити, вишивати та прясти. Протягом холодної пори року дівчата організовували вечорниці на яких, передусім, займалися рукоділлям, а також спілкувалися між собою, святкували народні свята, зустрічали хлопців.

Вечорниці були найпоширенішою формою молодіжного дозвілля на Україні. Приміщення для вечорниць винаймали дівчата. За хату платили хлібом, борошном або полотном. Кожна вулиця мала свою хату для вечорниць, бо на одні вечорниці рідним братам або сестрам ходити було не бажано. На вечорниці збиралися лише неодружена молодь, тому що головною метою таких заходів було створення сім'ї.

У дівочих та парубочих громадах панували високі моральні принципи, дисципліна і взаємоповага. На чолі кожної громади стояли старости або отамани, які відповідали перед старшими за дисципліну, а також за все, що відбувалося у громадах. Крім того, у кожному такому молодіжному осередку існувала окрема каса, були харчові запаси, якими користувалися під час організації святкових заходів та при підготовці різноманітних розваг.

Для того, щоб до громади прийняти нову дівчину або хлопця необхідно було отримати згоду всіх членів. Із задоволенням приймали підлітків, яким були притаманні такі риси, як порядність, чесність, відповідальність, толерантність, відвертість, доброта, комунікабельність, повага до старших. У громадах підтримувався здоровий моральний клімат, засуджувалися шкідливі звички, неповага до оточуючих та пихатість. Пріоритетною